

Kérdések és válaszok a népszámlálásról

Általános tudnivalók

1. Mikor tartják a népszámlálást?

A 2011. évi népszámlálásra október 1. és 31. között kerül sor. Ez a teljes körű lakás- és személyösszeírás azonban egy meghatározott „eszei időpontra”, vonatkozóan készít állapotfelvételt. Az eszei időpont ezúttal 2011. október 1. (szombat) 0.00 óra lesz, vagyis a válaszokat mindig erre az időpontra gondolva kell megadni.

2. Ki mindenkit, mi mindent számolnak meg?

Az eszei időpontra vonatkozóan Magyarország területén számba vesznek minden lakást és minden itt élő természetes személyt. Ez vonatkozik mindazokra a magyar állampolgárokra, akik az ország területén életvitelszerűen élnek, vagy ha külföldön vannak, akkor csak átmenetileg (12 hónapnál rövidebb ideig) tartózkodnak ott. Összeírják még az ország területén 3 hónapnál hosszabb ideig tartózkodó külföldi állampolgárokat és a hontalan személyeket is. Az adatfelvétel során számba vesznek az ország területén minden lakást, lakott üdülőt, egyéb lakóegységet, illetve közösségi éjszakai elhelyezést szolgáló intézményt.

3. Kötelező-e az adatszolgáltatás? Ha valaki megtagadja, mire számíthat?

A népszámlálás végrehajtását a Parlament által elfogadott törvény rendeli el. Az adatszolgáltatás minden kérdésre kötelező, kivételt képeznek ez alól az anyanyelvre, a nemzetiségre, vallásra, egészségi állapotra, fogyatékosságra vonatkozó kérdések, amelyek szenzitív (érzékeny) kérdések, így ezekre a válaszadás önkéntes. A kötelező adatszolgáltatás megtagadása a törvény szerint szabálysértés.

4. Mi a népszámlálás feladata?

A népszámlálás az egyedüli teljes körű statisztikai adatgyűjtés, amely egy adott időpontra vonatkozva számba veszi az ország valamennyi lakosát és lakását, és átfogó képet nyújt az ország, a társadalom valós állapotáról, változásairól. A népszámlálás feladata, hogy ezeket az adatokat rendszeres időközönként (10 évenként) összegyűjtse és – összesített formában – nyilvánosságra hozza, hogy az információk mindenki számára hasznosíthatók legyenek.

5. Mire jó a népszámlálás?

A népszámlálás adatai megbízható alapot adnak az országos szintű gazdasági, szociális és területfejlesztési döntésekhez. Hosszú távra nyújtanak segítséget a tervezéshez, prognózisok készítéséhez, a fejlesztési irányok meghatározásához – nem csak országos, hanem európai, sőt világviszonylatban is. A népszámlálás jelentősége nem csupán a népességszám egyszerű megállapítása, hanem összetételének részletesebb leírása és olyan elemzések, összefüggések feltárása is, amelyekre egy népesség-nyilvántartás nem tud választ adni. A népszámlálást követő tíz évben készülő statisztikai és szociológiai felmérésekhez is – amelyek csupán a lakosság egy kiválasztott részét (mintát) vizsgálják, s így csak becsléseknek tekinthetők – csak egy teljes körű népszámlálás tud megbízható viszonyítási keretet nyújtani.

6. Az országos számlálást elejétől a végéig a Központi Statisztikai Hivatal intézi?

A népszámlálás olyan nagyszabású országos feladat, amelynek lebonyolítása meghaladná a Központi Statisztikai Hivatal lehetőségeit. A KSH felelőssége a népszámlálás előkészítésének és végrehajtásának szakmai irányítása, az elektronikus adatgyűjtés elvégzése, valamint az adatok feldolgozása és közzététele. Az adatgyűjtés területi végrehajtásában azonban a helyi önkormányzatok, jegyzői irodák is nagy szerepet kapnak: ők szervezik – a KSH szakmai szempontjai alapján – a számlálóbiztosokat, valamint gondoskodnak a helyi szintű oktatások megvalósításáról, helyszínről.

7. A népszámlálás megszervezéséhez és előkészítéséhez mennyi időre volt szükség?

Három éven át tartó, nagyon összetett munka kellett az összeírás megszervezéséhez és előkészítéséhez. Ennek során több tízezer válaszadót bevonva három próbafelmérésre is sor került, amelynek tapasztalatai szükségesek voltak a népszámlálás végleges kialakításához.

8. Várhatóan hány címen végeznek összeírást?

A népszámlálás során várhatóan mintegy 5 millió címet kell fölkeresni.

A válaszadás részletei

1. Mennyi ideig tart egy átlagos családban a kérdőívek megválaszolása?

Egy átlagos – 2-3 fős – családban az összeírás mintegy 25–30 percig tart.

2. Az adatszolgáltató milyen válaszadási módok közül választhat?

Az adatszolgáltatók 3 féle lehetőség közül választhatnak: interneten keresztül maguk válaszolhatnak a kérdésekre, esetleg egy papír kérdőívet töltenek ki maguk, vagy a számlálóbiztos közreműködésével adják meg a válaszokat. Azt reméljük, hogy az önköltési válaszlehetőségek megnyitása még inkább növeli a felvétellel kapcsolatos bizalmat. A számlálóbiztosok már szeptember végén minden háztartásba eljuttatják az adatfelvételi csomagot, amely tartalmazza a lakás- és a személyi kérdőív egy-egy példányát, egy tájékoztató levelet, valamint a lakáskérdőíven szerepelnek az internetes kitöltéshez szükséges azonosítók. Az internetes kapu október 16-ig lesz nyitva, és ugyanezen időpontig lesz lehetőség a papír kérdőívek önálló kitöltésére is. Október 1-jétől kezdve a számlálóbiztosok is felkeresik a háztartásokat, hogy megtudják, kik szeretnék a kérdőíveket papíron kitölteni vagy a kérdésekre helyben, a kérdezőnek válaszolni. Október 16. után már csak a számlálóbiztosok segítségével lehet adatot szolgáltatni.

3. Képesek-e az adatszolgáltatók maguk kitölteni a kérdőíveket?

A kérdőívet egy általános műveltségű felnőtt könnyen ki tudja tölteni. A kérdések egyszerűek, hiszen a mindennapi életünk olyan alapvető tényezőit járják körül, mint otthonunk, családjunk, munkánk, kötelességeink, egészségünk. A kérdőív formai kialakítása pedig egyértelműen eligazítja a válaszadót a kérdések sorrendjében és a válaszok kiválasztásában, beírásában. A fejlett országok többségében bevált az önköltés módszere, de

továbbra is biztosítani kívánjuk a számlalóbiztosok segítségét is azok számára, akik szívesebben válaszolnak szóban, mint írásban.

4. Mi történik, ha valaki nem tudja, vagy nem akarja saját maga kitölteni a kérdőívet?

A számlalóbiztos minden lakást fölkeres, hogy megtudja, az ott élők hogyan kívánnak válaszolni. Amennyiben az adatszolgáltató nem kíván élni az önköltés lehetőségével, a kérdező segítségére lesz a válaszadásban.

5. Kellenek-e a személyes dokumentumok a kérdések megválaszolásához?

A népszámlálásnál a válaszadás bevalláson alapul, az adatszolgáltatók által adott válaszokat ellenőrzés nélkül el kell fogadni, de fel kell hívni a válaszadó figyelmét, hogy a törvény szerint a valóságnak megfelelő adatokat kell közölnie. Dokumentumok bemutatását a számlalóbiztos nem kérheti, ám javasolhatja az adatszolgáltatónak, hogy egy-egy kérdés (dátumok, foglalkozás, iskolázottság stb.) pontosabb megválaszolásához igazolványt, bizonyítványt használjon.

Internetes kitöltés

1. Lehet-e elektronikus úton kitölteni a népszámlálási kérdőíveket?

Igen. A hazai népszámlálások történetében először nyílik mód a kérdőív internetes kitöltésére. Az online módszer kidolgozására részben az adatszolgáltatói terhek csökkentése, részben a gyors és költségtakarékos feldolgozás érdekében volt szükség. **Az internetes kitöltés** előnye, hogy nincs meghatározott helyszínhez és időhöz kötve: **október 1. és 16. között bárki, bárhol, bármikor megkezdheti és abbahagyhatja. Az elektronikus kitöltést biztosító „kapu” a www.enepszamlalas.hu oldalon érhető majd el.** Emellett az elektronikus kérdőív segítő útmutatásai is könnyítik a válaszadást.

2. Hogyan történik az online válaszadás?

A kérdőívek elektronikus úton történő kitöltéséhez szükséges egyedi azonosító kódokat és az internetes elérés útvonaltát 2011. október 1-jéig minden címre eljuttatják a számlalóbiztosok. A kódok segítségével a megkérdezett a saját háztartására vonatkozó lakás- és személyi kérdőívek online kitöltését könnyedén el tudja végezni, a programba beépített magyarázatok pedig segítik a kérdések helyes megválaszolását. **Az online kitöltés a www.enepszamlalas.hu oldalon lesz lehetséges.** Ha egy háztartás az online kitöltés mellett dönt, kérjük, valamennyi ott élőről így válaszolják meg a kérdőíveket!

Adatvédelem

1. Ki, illetve milyen szerv kaphatja meg a népszámlálás olyan, részletesebb adatait, amelyek nem jelennek meg az egyes kiadványokban?

Törvény deklarálja a statisztikai adatgyűjtések eredményeinek nyilvánosságát, részletesebb adatok is csak összesített, feldolgozott formában kérhetők. Egyedi adatokat a KSH senki és semmilyen intézmény számára nem ad meg.

2. Lehetséges-e, hogy a KSH kiadja az egyes személyekre vonatkozó adatokat a hatóságoknak – bíróságoknak, ügyészségeknek, parlamenti vizsgálóbizottságoknak, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnak, titkosszolgálatoknak, rendőr-főkapitányságoknak vagy más nyomozati, adatgyűjtési jogkörrel felruházott szervezeteknek, vállalkozásoknak?

A statisztikai törvény értelmében a KSH egyedi, a válaszadó személyét felfedő adatot semmilyen szervnek nem adhat át. A kérdőíven nem szerepel név, és az azonosító adatokat, így a lakcímet a feldolgozás után/során teljesen külön adatbázisban kezelik. Az adatfeldolgozás után a papír kérdőívek megsemmisítésre kerülnek.

3. Mennyire biztosítottak a népszámlálás során az adatszolgáltatók személyiségi jogai?

A népszámlálási törvény megalkotásakor a legteljesebb mértékben figyelembe vették a személyiségi jogokat. Ezért az adatfelvétel név nélkül történik, és a lakcímet is a teljeskörűség biztosítása után levásztják az egyéb adatoktól; az ún. különleges, érzékeny (nemzetiséggel, anyanyelvvvel, vallással, egészségi állapottal kapcsolatos) kérdésekre a válaszadás nem kötelező. A népszámlálásban közreműködők, köztük a számlálóbiztosok is, titoktartási kötelezettséget írnak alá. Az adatok csak összesített formában kerülnek nyilvánosságra, egyedi, az adatszolgáltató azonosítására alkalmas adatot a KSH nem szolgáltat.

4. Van-e elképzelés, döntés arról, hogy az összegyűjtött adatokat valahol tárolni kell, vagy meg lehet semmisíteni az összeíróíveket, azok feldolgozása után?

A nemzetközi gyakorlatban mindkét változatra van példa. Vannak országok, ahol évtizedeken át tárolják a népszámlálási összeíróíveket (például az Egyesült Államokban), míg több országban azonnal megsemmisítik azokat a feldolgozás után (így Oroszországban). A 2011. évi magyarországi népszámlálás adatainak feldolgozása után – a korábbi hazai gyakorlatot folytatva – a kérdőíveket környezetbarát módon megsemmisítik.

5. Sérthet-e személyiségi jogokat a népszámlálás? Megtagadható-e emiatt a válasz?

A kérdőív összeállításánál a legmesszebbmenőkig figyelembe veszik a személyiségi jogokat, amelyeket a népszámlálási törvény is garantál. Tekintettel arra, hogy a népszámlálás során a feltett kérdésekre a válaszadás az érzékeny adatok (anyanyelv, nemzetiség, vallás, egészségi állapot) kivételével kötelező, ezért nem lehet ok az adatszolgáltatás megtagadására.

6. Egyeztette a KSH az adatvédelmi biztossal a kérdőív tartalmát?

Igen, a kérdőív véglegesítését többszöri konzultáció előzte meg, nem csak az adatvédelmi biztossal, hanem számos szakmai, társadalmi, érdekképviselői és civil szervezettel is.

7. Követi-e az adatvédelmi biztos a népszámlálás folyamatát?

Az adatvédelmi biztos a népszámlálásban részt vevő szervektől független ellenőrző szervként mindvégig ellenőrzi, hogy a KSH betartja-e az adatvédelmi, adatbiztonsági törvényi előírásokat, figyelemmel kíséri a népszámlálásra vonatkozó szabályok érvényesülését, szükség esetén állásfoglalást ad ki a népszámlálás adatvédelmi követelményeiről, és kivizsgálja a hozzá benyújtott adatvédelmi tárgyú panaszokat is.

Mire ügyeljünk?

1. Kiket kell lakásokban összeírni?

A lakásokban mindazon személyeket össze kell írni, akik életvitelszerűen ott élnek. Ide tartoznak azok is, akik 12 hónapot nem meghaladó ideig külföldön tartózkodnak, valamint az itt élő külföldi állampolgárok, illetve hontalan személyek is. Közös háztartásban az olyan együtt lakó személyek tartoznak, akik a létfenntartás költségeit – legalább részben – közösen viselik.

2. A lakás alapterületét ki fogja felmérni?

Az adatszolgáltatás bevalláson alapul. Amennyiben az adatszolgáltató nem ismeri a lakás méretét, abban az esetben az a számlálóbiztos kérésére – de nem kötelezően – iratokból előkereshető, vagy közösen elvégzett becslés, felmérés útján állapítható meg.

3. Hogyan azonosítható a számlálóbiztos személye?

Az adatszolgáltató a számára eljuttatott borítékban előre megkapja az őt felkereső számlálóbiztos nevét és népszámlálási igazolványának azonosítószámát, így a becsöngető számlálóbiztos azonosítani tudja, de kérheti tőle, hogy igazolja magát személyét azonosító igazolvánnyal is. Ha megváltozna a számlálóbiztos személye, erről a lakók tájékoztatást kapnak (értesítőlevélen vagy a házban kihelyezett plakáton). Az összeíró nevét, illetve az esetleges változást a népszámlálás időszakában működő információs telefonvonalon (zöld számon) is ellenőrizni lehet.

A számlálóbiztosok

1. Mindenképpen találkozunk a számlálóbiztossal?

Ez egyáltalán nem biztos. Bár október 1-jétől kezdődően a számlálóbiztosok járják a körzeteket, és minden lakásba becsöngetnek, hogy megtudják, ott milyen módon kívánnak válaszolni, ám ha valaki interneten már kitöltötte a kérdőívet, akkor lehet, hogy a számlálóbiztos a föl sem keresi. Ha valaki a papír kérdőívet saját maga szeretné kitölteni, akkor annyi kérdőívet kell kapjon a számlálóbiztostól, ahányan a lakásban élnek. De kérheti azt is, hogy a számlálóbiztos kérdezze le a kérdőívet. Ilyen esetekben tehát egyszer, legfőljebb kétszer személyesen is találkozunk a kérdezővel.

2. Kik végzik az összeírást, milyen foglalkozási, társadalmi kör közreműködésére számítanak?

Korábban leginkább pedagógusok látták el a kérdezőbiztosi feladatokat, ma már viszont sokan érdeklődnek a munkalehetőség iránt, elsősorban olyanok, akik jól ismerik a helyi viszonyokat, szeretnek emberekkel foglalkozni, és bírják a terepmunkával járó megterhelést. **Bizalmat keltő, intelligens, precízen dolgozni tudó személyek** közreműködésére számítanak a népszámlálást előkészítő szakemberek.

3. Mik a számlálóbiztosok kiválasztásának főbb szempontjai?

A számlálóbiztosok toborzása, alkalmazása az önkormányzatok feladata, a KSH kiválasztási szempontjainak figyelembe vételével. Ezek közé tartozik a jó fellépés, beszélőkészség, helyismeret, olvasható írás, konfliktustűrő képesség, a tanulási készség, az oktatáson való részvétel vállalása, a határidők és útmutatások betartásának vállalása, a fizikai terhelhetőség, valamint az, hogy a jelentkező szeptember végétől október végéig állandó rendelkezésre álljon. Előnyt jelent az adott területen élő nemzetiségek nyelvének ismerete.

4. Hány számlálóbiztosra, illetve ellenőrré lesz szükség a sikeres adatgyűjtéshez?

Az adatfelvételt közel 40 000 számlálóbiztos végzi. Az ő munkájukat pedig mintegy 8000 felülvizsgáló és 400 területfelelős irányítja, ellenőrzi.

5. A hajléktalanok, lakással nem rendelkezők összeírása milyen módon történik? Egyáltalán összeírják őket?

Természetesen a hajléktalan személyeket is összeírják. Egy részük elérhető lesz a hajléktalanszállásokon, illetve a hajléktalanokat ellátó szociális intézményekben, másokat az önkormányzatok szociális munkásai, illetve karitatív szervezetek munkatársai bevonásával igyekszünk minél teljesebb számban összeírni.